

Κείμενο Πολιτικής Απόφασης της Γενικής Συνέλευσης του ΟΠΕΚ, 8 Ιουνίου 2015

Η Γενική Συνέλευση του ΟΠΕΚ λαμβάνοντας υπόψη τις εισηγήσεις που κατατέθηκαν και τη συζήτηση που ακολούθησε, κατέληξε στα πιο κάτω, αναφορικά με τις εξελίξεις και τις προοπτικές επίλυσης του Κυπριακού:

1. Είναι εξαιρετικά ελπιδοφόρο το πλαίσιο που διαμορφώνεται, μετά την εκλογή Μουσταφά Ακκιντζί, τη συνεννόηση που αναπτύχθηκε αμέσως με τον Πρόεδρο Νίκο Αναστασιάδη και την επανέναρξη εντατικών διαπραγματεύσεων. Ο ΟΠΕΚ χαιρετίζει τις εξελίξεις και θεωρεί ως μόνη στάση συνεπή με την ιστορία, τις θέσεις και τον ρόλο του την με κάθε τρόπο συμβολή στην ευόδωση των προσπαθειών για επίλυση του Κυπριακού.
2. Οι συνομιλίες θα πρέπει να προχωρήσουν με εντατικούς ρυθμούς και η διατήρηση του θετικού κλίματος να εξακολουθήσει να ενισχύεται με παράλληλα Μέτρα Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης. Την ίδια στιγμή, είναι απαραίτητη η συστηματική παρακολούθηση και ενίσχυση των εξελίξεων από (α) τους πολιτικούς σχηματισμούς που υποστηρίζουν την επίτευξη λύσης Διζωνικής Δικοινοτικής Ομοσπονδίας, και (β) τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και ανεξάρτητους θεσμούς ή πρόσωπα που κινούνται στην ίδια κατεύθυνση. Η διαβούλευση μεταξύ των πιο πάνω, σε πνεύμα συνεργασίας, αλληλοκατανόησης και επιθυμίας για αποτελεσματικότητα, είναι απαραίτητη προκειμένου να στηριχθεί η πορεία προς τη λύση. Η αναμονή δεν θα πρέπει να είναι το κύριο χαρακτηριστικό συμπεριφοράς. Αντίθετα, η συστηματική παρέμβαση με δημιουργικό λόγο και δράσεις επιβάλλεται να καταστεί προτεραιότητα.
3. Εν όψει των πιο πάνω διαπιστώσεων, είναι ζωτικής σημασίας η κατάθεση συγκροτημένων απόψεων και θέσεων που να επιχειρούν να απαντήσουν σε ζωτικά ζητήματα που αφορούν τις διαπραγματεύσεις και τις προοπτικές λύσης. Σε κάθε περίπτωση, είναι σημαντικό να λαμβάνονται σοβαρά υπόψη οι λογικές ανησυχίες ή ερωτήματα των πολιτών.
4. Ο ΟΠΕΚ, επιθυμώντας να συμβάλει στη διαδικασία πολιτικού διαλόγου που πιστεύει ότι θα πρέπει να διεξαχθεί, καταθέτει τα σημεία που πιστεύει ότι μπορούν να συμβάλουν στην αποφυγή των συγχύσεων και να διευκολύνουν τη διεξαγωγή ενός ομαλότερου και πιο παραγωγικού διαλόγου μέσα στην κοινωνία.

I. Οι παράγοντες που ευνοούν την άμεση προώθηση λύσης

- (Α) Η ευρύτερη γεωγραφική περιοχή μας υποφέρει από πρωτόγνωρη αστάθεια. Αυτό ωθεί όλους (διεθνείς και περιφερειακούς οργανισμούς, μεγάλες δυνάμεις, χώρες της περιοχής) να επιθυμούν (α) να διατηρηθούν, πάση θυσία, υπό καθεστώς σταθερότητας όσες χώρες δεν παρουσιάζουν αυτή τη στιγμή προβλήματα, (β) να επιλυθούν όσο το δυνατόν περισσότερα προβλήματα βρίσκονται σε ακτίνα λύσης, και κυρίως όσα δεν ακουμπούν στον σκληρό πυρήνα του σχήματος «ισλαμικός εξτρεμισμός-αραβική άνοιξη-μεσανατολικό». Το Κυπριακό είναι ένα από τα πρώτα προβλήματα που θεωρούν όλοι ότι θα πρέπει να λυθεί σύντομα.

- (Β) Η οικονομική δοκιμασία της ευρωζώνης, η φάση αμφισβήτησης του ρόλου της Ε.Ε., και άλλοι συναφείς παράγοντες ωθούν τις χώρες/ θεσμούς/ προσωπικότητες-κλειδιά της Ε.Ε. να αναζητούν σημαντικές πολιτικές πρωτοβουλίες εξωστρέφειας, οι οποίες να τονώνουν την εικόνα της Ένωσης και να αποδεικνύουν την αποτελεσματικότητά της. Το Κυπριακό είναι ένα τέτοιο πεδίο, εφόσον προχωρά η δυναμική που δημιουργήθηκε το τελευταίο διάστημα. Η ετοιμότητα που επιδεικνύεται τον τελευταίο καιρό από εκπροσώπους θεσμών της Ε.Ε. για έναν καταλυτικό ρόλο, καθώς και το γεγονός ότι – για πρώτη φορά – η τουρκοκυπριακή ηγεσία αποδέχεται να εμπλακεί η Ε.Ε. με τόσο καίριο τρόπο, αποτελούν νέα και ελπιδοφόρα στοιχεία.
- (Γ) Η τροπή που παίρνει το ενεργειακό ζήτημα τα τελευταία χρόνια συμβάλλει στη δημιουργία υποβοηθητικού για τη λύση κλίματος: Σε όλα τα σενάρια, οι μεγαλύτεροι ενεργειακοί παίκτες στην περιοχή, η Ε.Ε. και οι ΗΠΑ επιθυμούν τα αποθέματα της κυπριακής ΑΟΖ (μικρά ή μεγάλα) να είναι διαθέσιμα στις αγορές. Γνωρίζουν ότι αυτό είναι εφικτό, χωρίς εμπόδια, μόνο με τη λύση του Κυπριακού. Θεωρούν, επίσης, ότι η πολυμερής ενεργειακή συνεργασία χωρίς αποκλεισμούς θα αποτελέσει ένα πρόσθετο κίνητρο για μόνιμη σταθερότητα και συνεργασία.
- (Δ) Η εκλογή Ακκιντζί γίνεται την κατάλληλη στιγμή η βαλβίδα που ανοίγει για να διοχετευθεί η θετική ενέργεια των τριών πιο πάνω. Η καλή σχέση που οικοδομήθηκε σε πρώτο χρόνο με τον Πρόεδρο Αναστασιάδη, η πολύ θετική αντιμετώπισή του από τα στελέχη και τον κόσμο του ΔΗΣΥ και του ΑΚΕΛ, ο σοβαρός διεμβολισμός των τμημάτων της κοινής γνώμης που βρίσκονται κοντά στα κόμματα του κέντρου συμπληρώνουν και επιβεβαιώνουν τον καταλυτικά θετικό ρόλο της εκλογής του.
- (Ε) Πριν από την εκλογή Ακκιντζί, αλλά και μετά, η Άγκυρα δίνει θετικά δείγματα γραφής για τις προθέσεις της. Στην πράξη, θα υπάρξουν προβλήματα και διαφωνίες, αλλά ο Ερτογάν έχει αποδείξει ότι την κρίσιμη στιγμή δεν επιθυμεί η Τουρκία να είναι το εμπόδιο στη λύση. Δηλώσεις του ιδίου, ανακοινώσεις του τουρκικού Υπουργείου Εξωτερικών, η μετριοπάθεια Τσαβούσογλου κατά την επίσκεψή του στα κατεχόμενα αποτελούν καθημερινή επιβεβαίωση αυτής της στάσης. Είναι, επίσης, ενδεικτικό το γεγονός ότι όλα αυτά έγιναν κατά τη διάρκεια της πιο κρίσιμης προεκλογικής περιόδου στην Τουρκία τα τελευταία χρόνια, και όταν η αλίευση ψηφοφόρων από τον χώρο των εθνικιστών ήταν σημείο κλειδί. Εκείνες οι ελάχιστες παρεμβάσεις για το Κυπριακό που είχαν αμφισβητούμενο χαρακτήρα κινούνταν σε σαφώς ηπιότερα επίπεδα από το αναμενόμενο.
- (ΣΤ) Η προσωπικότητα Ερτογάν παρουσιάζει αντιφάσεις, που όμως δεν επηρεάζουν αρνητικά την περίπτωση της Κύπρου: Την περίοδο αυτή υποχωρούν οι προσπάθειές του για σημαντικό ρόλο της Τουρκίας ως περιφερειακή δύναμη και αποτυγχάνουν οι προσπάθειές του για υπερσυγκέντρωση εξουσιών στα χέρια του (στο εσωτερικό της χώρας). Έχει επιδείξει όμως εξαιρετική τόλμη στην αντιμετώπιση ανοιχτών «εθνικών» θεμάτων της Τουρκίας, με χαρακτηριστικότερο παράδειγμα το Κουρδικό. Σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις, η μετεκλογική υποχώρηση της εσωτερικής επιρροής Ερτογάν δεν πρόκειται να επηρεάσει αρνητικά αυτή τη θετική για το Κυπριακό ιδιαιτερότητα. Επίσης, η ενδοστρέφεια του πολιτικού κόσμου στην Τουρκία, εν όψει των προσπαθειών για κυβερνητική σταθεροποίηση, φαίνεται να αφήνει επιπλέον

χώρο στους δύο ηγέτες στην Κύπρο να κινηθούν πιο απερίσπαστοι και με ταχύτερα βήματα στις διαπραγματεύσεις. Η πλευρά μας, βέβαια, θα πρέπει να είναι πάντα έτοιμη για εκδηλώσεις αστάθειας στη συμπεριφορά τούρκων αξιωματούχων, περιλαμβανομένου και του κ. Ερτογάν. Από την άλλη, κάθε ενέργεια ή δήλωση Τούρκων αξιωματούχων θα πρέπει να εξετάζεται με ψυχραιμία, χωρίς προδιάθεση είτε υποτίμησης, είτε υπερτίμησης της.

- (Ζ) Η αστάθεια στη Μέση Ανατολή και η εμφάνιση του τζιχαντισμού προκαλεί την εκ νέου αναθεώρηση της στάσης της ΕΕ απέναντι στην Τουρκία. Παράλληλα, αναζωπυρώνει εντός Τουρκίας το στρατηγικό ζήτημα της περαιτέρω πρόσδεσής της στους ευρωπαϊκούς θεσμούς. Η επίλυση του Κυπριακού θα διευκολύνει τον επαναπροσδιορισμό των ευρωτουρκικών σχέσεων στο πλαίσιο μιας αναθέρμανσης της «ανοιχτού τέλους» διαδικασίας διαπραγμάτευσης.

II. Η συνέχιση του status quo είναι αδύνατη

- (Α) Η διεξαγωγή συνομιλιών για επίλυση του Κυπριακού δεν είναι επιλογή της πλευράς μας. Είναι υποχρέωσή μας έναντι της διεθνούς κοινότητας. Γι' αυτό και, σε όλες τις περιπτώσεις που η πλευρά μας θεωρούνταν ότι δεν επιδείκνυε αρκετά εποικοδομητική στάση, αντιμετώπιζε την έντονη δυσαρέσκεια της διεθνούς κοινότητας. Είναι εσφαλμένη η εντύπωση που κυριαρχεί ότι η ελληνοκυπριακή κοινότητα, ως προσωρινός μοναδικός διαχειριστής της Κυπριακής Δημοκρατίας, έχει την ευχέρεια να διαπραγματεύεται με την τουρκοκυπριακή ή να μην διαπραγματεύεται.
- (Β) Η λύση ομοσπονδίας, βασισμένη στα ψηφίσματα του ΟΗΕ και στις συμφωνίες κορυφής, είναι η μόνη από τη διεθνή κοινότητα προοπτική. Η διατήρηση του Κυπριακού ως άλυτου προβλήματος είναι ένα εμπόδιο που το βρίσκουμε μπροστά μας σε κάθε βήμα, σε κάθε διεθνή δραστηριότητα ή δράση μας.
- (Γ) Τυχόν αποτυχία αυτού του γύρου συνομιλιών και ενδεχόμενη κήρυξη του Κυπριακού σε άλυτο πρόβλημα θα συνεπάγονται: Οριστική απώλεια του 36% του εδάφους, των περιουσιών και των πόρων, μη δυναμική παρέμβαση του ΟΗΕ ή άλλου οργανισμού σε πιθανές προκλητικές ενέργειες του κατοχικού στρατού ή της «Διοίκησης» στον Βορρά, αδυναμία να ανακόψουμε με οποιοδήποτε τρόπο την αναγνώριση επιμέρους υπηρεσιών ή δραστηριοτήτων των κατεχομένων (αεροδρόμια, λιμάνια, τουρισμός, εμπόριο), «μετακόμιση» κεφαλαίων στον Βορρά. Η εξέλιξη αυτή θα συνεπάγεται άμεση και αλματώδη ανάπτυξη στα κατεχόμενα, με συνεπακόλουθη εισροή εποίκων, καθώς και τη δυνατότητα άσκησης οποιασδήποτε μορφής καθημερινών προκλήσεων, χωρίς τις όποιες σημερινές αναστολές και περιορισμούς.

III. Μοναδική λογική λύση η Διζωνική Δικοινοτική Ομοσπονδία

- (Α) Οι συμφωνίες Ζυρίχης-Λονδίνου και το ανεξάρτητο κράτος του 1960 διοικητικά συνιστούσαν ένα ομοσπονδιακό σύστημα. Επρόκειτο, λειτουργικά, για μια ομοσπονδία: Οι δύο μεγαλύτερες εθνικές κοινότητες του νησιού αναγνωρίζονταν και κατοχυρώνονταν ως συνδιαχειριστές του κράτους. Οι συμφωνίες αυτές ισχύουν μέχρι σήμερα και το σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας εδράζεται σε αυτές. Το

κράτος μας, δηλαδή, είναι ένα διοικητικά ομοσπονδιακό κράτος. Είναι προφανές ότι είναι ανέφικτο να επιτύχουμε λύση καλύτερη εκείνης του 1960, με απάλειψη του δικαιοτισμού.

- (Β) Όλοι οι πρόεδροι της Κύπρου έχουν δεχτεί ότι η δικαιοτική ομοσπονδία θα εκφράζεται πλέον και επί του εδάφους, μέσα από δύο περιοχές (περιφέρειες, ζώνες, πολιτείες, καντόνια). Το ίδιο και η διεθνής κοινότητα, σε επίπεδο κρατών και διεθνών οργανισμών.
- (Γ) Λύση δύο χωριστών κρατών (διχοτόμηση) απορρίπτεται κατηγορηματικά από τη διεθνή κοινότητα, αλλά και από την Τουρκία. Εξάλλου, με λύση δύο κρατών διογκώνονται προβλήματα που άρχισαν να εντείνονται την τελευταία δεκαετία. Ο εποικισμός θα είναι εντελώς ανεξέλεγκτος, με αποτέλεσμα σε λίγα μόλις χρόνια οι Ελληνοκύπριοι να είναι μειονότητα στο νησί και ο Βορράς να αναζητά «ζωτικό χώρο» προς τον Νότο. Τα σύνορα μεταξύ των δύο κρατών είναι πρακτικά αδύνατο να φυλάσσονται κατά τρόπο που να μην είναι διάτρητα. Αυτό δεν επιτυγχάνεται ούτε σε περιπτώσεις μεγάλων και ανεπτυγμένων κρατών, όσο σύγχρονα συστήματα και να χρησιμοποιούν. Είναι αναμενόμενο, επομένως, ότι – σε περίπτωση λύσης δύο κρατών – θα μεταφέρονται στον Βορρά νέα κύματα εποίκων και από τον Βορρά στον Νότο λαθραία κύματα μεταναστών, προερχόμενων από την Εγγύς και Μέση Ανατολή.
- (Δ) Όπως είναι διαμορφωμένες οι συνθήκες στην Κύπρο, μετά την αποτυχία μας να διαχειριστούμε τις συμφωνίες του 1960 και μετά το πραξικόπημα και την τουρκική εισβολή του 1974, η λύση της ΔΔΟ είναι η μοναδική δυνατή λύση. Για την ακρίβεια, δεν πρέπει να παρουσιάζεται ως η μέγιστη υποχώρηση της πλευράς μας, αλλά ως η μόνη λογική λύση. Μόνο μέσω μιας λύσης ΔΔΟ είναι εφικτή η διαχείριση της εθνοκοινοτικής δομής της κυπριακής κοινωνίας και η υπέρβαση της καθήλωσης που υφίσταται η κοινωνική ωρίμανση. Μόνο μέσα από μian ομοσπονδιακή λύση είναι εφικτή η ομαλή μετατροπή της κοινοτικής συνειδησης σε κοινωνική συνειδηση. Μόνο μέσα από τη ΔΔΟ η ιδιότητα του πολίτη θα σταματήσει να καταπνίγεται από την ιδιότητα του μέλους της εθνικής κοινότητας.

IV. Οι Τουρκοκύπριοι

- (Α) Η απόφαση των Τουρκοκυπρίων να επιλέξουν, με μεγάλη πλειοψηφία, ως ηγέτη τους τον Μουσταφά Ακκιντζί, παρά την απουσία στιβαρού κομματικού μηχανισμού που να τον υποστηρίζει, αποτελεί ισχυρή ένδειξη συνειδητής επιλογής υπέρ της λύσης.
- (Β) Το γενικότερο κλίμα των τελευταίων δεκαετιών – και ιδιαίτερα των τελευταίων χρόνων – στην τουρκοκυπριακή κοινότητα ευνοεί πολιτικές απεξάρτησης από τον εναγκαλισμό της Τουρκίας. Η επιλογή της χειραφέτησης δεν είναι στιγμιαία και αυθόρμητη. Είναι προϊόν εμπειριών, συζητήσεων και ωρίμανσης μιας διαδικασίας που άρχισε ήδη από τη δεκαετία του 1960. Όμως, η ελληνοκυπριακή πολιτική ηγεσία θα πρέπει να γνωρίζει ότι αυτή η πολιτική επιλογή έχει όρια. Τα όρια επιβάλλονται από την αντικειμενική πραγματικότητα, αλλά και από το καθεστώς μη επαρκούς εμπιστοσύνης προς τους ελληνοκυπρίους. Η κυρίαρχη πολιτική και τα στερεότυπα

στην ελληνοκυπριακή κοινότητα δεν επέτρεψαν, για δεκαετίες, την πραγματοποίηση βημάτων προς την άλλη πλευρά που να αποκαθιστούν την εμπιστοσύνη, έστω στοιχειωδώς.

- (Γ) Η ελληνοκυπριακή πολιτική ηγεσία, λαμβάνοντας υπόψη τα πιο πάνω, θα πρέπει να προσαρμόσει την πολιτική της. Τα Μέτρα Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης και οι κινήσεις των δύο ηγετών αποτελούν ελπιδοφόρο παράγοντα. Όμως, η επικράτηση του αλληλοσεβασμού επιβάλλεται να διεμβολίσει και αυτές καθ' εαυτές τις προτάσεις στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων, καθώς και τον λόγο ο οποίος χρησιμοποιείται.
- (Δ) Στόχος των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών θα πρέπει να είναι να ενισχύσουν τους δεσμούς σε επίπεδο βάσης των δύο κοινοτήτων. Οι ελληνοκυπριακές ΜΚΟ που εργάζονται εδώ και χρόνια για την ενίσχυση των δεσμών των δύο κοινοτήτων και για επίλυση του Κυπριακού επιβάλλεται να εντείνουν τις προσπάθειές τους με κοινές δράσεις και διαπερνώντας τα όρια των στερεότυπων παραδοσιακών δραστηριοτήτων.

V. Το ζήτημα της ασφάλειας και των εγγυήσεων

- (Α) Η Τουρκία φαίνεται να επιμένει, αυτήν τη στιγμή, στη διατήρηση των εγγυήσεων της Ζυρίχης. Θα πρέπει, όμως, να επισημανθεί ότι βρισκόμαστε στην αρχή της νέας φάσης διαπραγμάτευσης. Στην ουσία, τα ζητήματα της ασφάλειας και των εγγυήσεων δεν έχουν ακόμη τεθεί στο τραπέζι. Όλες οι πλευρές, μέχρι στιγμής, έχουν κατατεθειμένες τις αρχικές μάξιμουμ θέσεις τους. Σε αυτό το στάδιο είναι σημαντικό ότι ο πρωθυπουργός και ο υπουργός Εξωτερικών της Τουρκίας δίνουν το σαφές μήνυμα ότι το ζήτημα θα συζητηθεί όταν θα προχωρήσουν οι διαπραγματεύσεις και κάθε άλλο παρά δηλώνουν ότι η θέση τους δεν επιδέχεται καμιάς συζήτησης. Οι δηλώσεις Ερτογάν για το θέμα έχουν καθαρά προεκλογικό χαρακτήρα.
- (Β) Υπάρχουν παράγοντες που υποδηλώνουν ότι το σύστημα εγγυήσεων δεν μπορεί να παραμείνει ως έχει, με μια λύση του Κυπριακού. Ισχυρότερος είναι η σημαντική εγγύηση που παρέχει η ιδιότητα της Κύπρου ως μέλος της Ε.Ε.. Η Ευρωπαϊκή Ένωση, παρά τους κλυδωνισμούς στην οικονομία, παραμένει η πιο φερέγγυα υπερεθνική οικογένεια στον πλανήτη. Στην πραγματικότητα, η Κύπρος του 2015 δεν έχει καμιά σχέση με εκείνην του 1960, στον τομέα της ασφάλειας, λόγω και της ιδιότητας της Κύπρου ως μέλους της Ε.Ε..
- (Γ) Στο σημερινό περιφερειακό περιβάλλον, το θέμα της ασφάλειας θα πρέπει να εξεταστεί υπό το φως και των νέων συνθηκών. Η Κυπριακή Δημοκρατία, μετά τη λύση, επιβάλλεται να είναι ενταγμένη σε ένα σύστημα ασφάλειας που να αντιμετωπίζει τους νέους κινδύνους. Η αναταραχή στις χώρες τις Εγγύς Ανατολής και της Β. Αφρικής, λόγω της δράσης ακραίων ισλαμιστών με χρήση πρωτοφανών μορφών βίας, δεν επιτρέπει την αδράνεια. Κανένα κράτος της περιοχής δεν είναι εξ ορισμού ασφαλές.
- (Δ) Στόχος θα πρέπει να είναι η Κυπριακή Δημοκρατία που θα προκύψει από μια ΔΔΟ λύση να είναι πλήρως απαλλαγμένη από οποιοδήποτε σύστημα εγγυήσεων. Αν αυτό αποδειχθεί ανέφικτο, δεν σημαίνει ότι η συνολική λύση θα καταρρεύσει μπροστά σε

ένα απόλυτο «ναι» ή ένα απόλυτο «όχι» στο θέμα των εγγυήσεων. Υπάρχουν ενδιάμεσες λύσεις που θα μπορούσαν να ικανοποιούν σε μεγάλο βαθμό την πλευρά μας: Σύστημα εγγυήσεων με χρονοδιάγραμμα εκπνοής, σύστημα εγγυήσεων με ρητές πρόνοιες που να περιορίζουν δραστικά τις δυνατότητες των εγγυητριών (π.χ. μόνον πολιτική και όχι στρατιωτική δράση, υποχρεωτική ομοφωνία πριν την ανάληψη ακόμη και πολιτικής δράσης κλπ.), ακόμη και συνδυασμός των πιο πάνω. Το σημαντικότερο: Η Άγκυρα δεν θα μπορεί, στο τελικό στάδιο των διαβουλεύσεων, να αρνηθεί τη δημιουργία ενός συστήματος εγγυήσεων με τη συμμετοχή ισχυρών θεσμών (Ευρωπαϊκή Ένωση, μόνιμα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας κλπ.). Ήδη η συμπεριφορά της Άγκυρας στο θέμα, με συστηματικό χαμήλωμα των τόνων, προμηνύει ετοιμότητα για θετική αναδιαμόρφωση του καθεστώτος των εγγυήσεων.

- (Ε) Είναι εσφαλμένη η εντύπωση ότι το θέμα της ασφάλειας και των εγγυήσεων θα συζητηθούν σε συνθήκες κενού. Δηλαδή ότι έχουμε να επιλέξουμε ανάμεσα σε ένα ασφαλές παρόν, χωρίς εγγυήσεις, και σε ένα ανασφαλές αύριο. Οι εγγυήσεις της Ζυρίχης βρίσκονται σήμερα σε ισχύ. Επομένως, ακόμη κι αν δεν επιτευχθεί ο στόχος των μηδενικών εγγυήσεων, οποιαδήποτε αναδιαμόρφωση του υφιστάμενου καθεστώτος των τριών εγγυητριών δυνάμεων θα αποτελεί βελτίωση.

VI. Το εδαφικό και το περιουσιακό

- (Α) Κανείς δεν μπορεί να είναι βέβαιος για το πλαίσιο επίλυσης αυτών των δύο σημαντικών προβλημάτων. Είναι όμως βέβαιο ότι όποια λύση δοθεί σε αυτά θα είναι καλύτερη από τη μηδενική λύση του σήμερα. Ιδιαίτερα μετά το ξέσπασμα της οικονομικής κρίσης, τα λίγα κρατικά ωφελήματα προς τους πρόσφυγες, που παρέχονταν ως αντιστάθμισμα, εξανεμίζονται.
- (Β) Και τα δύο ζητήματα, από τη φύση τους, είναι θέματα που παρουσιάζουν σοβαρή επιδείνωση με το πέρασμα του χρόνου (οικοδόμηση κατεχομένων, πωλήσεις ελληνοκυπριακών περιουσιών, αύξηση πληθυσμού στα κατεχόμενα, αποδυνάμωση της θέσης του ιδιοκτήτη έναντι της θέσης του χρήστη – βλέπε απόφαση ΕΔΑΔ).
- (Γ) Οι λύσεις που επιχειρήθηκε να δοθούν με παλαιότερα σχέδια παρέχουν έναν προσανατολισμό για το πού θα κινηθούν οι προσπάθειες διευθέτησης των θεμάτων αυτών. Και στα δύο θέματα έχουν γίνει αποδεκτές στο παρελθόν από την άλλη πλευρά προτάσεις που συνιστούν σημαντική βελτίωση σε σχέση με το σημερινό στάτους.
- (Δ) Η επιστροφή έστω και περιορισμένου ποσοστού εδαφών (Αμμόχωστος, μέρος της Μεσαορίας και της Μόρφου, καντόνιο Καρπασίας) από μόνη της αμβλύνει σε μεγάλο βαθμό το περιουσιακό, αφού οι εναπομένουσες περιουσίες στην τουρκοκυπριακή πολιτεία που θα πρέπει να επιστραφούν θα είναι σημαντικά λιγότερες.

VII. Το θέμα των εποίκων

- (Α) Μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 2000, το ζήτημα των εποίκων δεν ήταν εξαιρετικά σοβαρό (αριθμητικά). Όλες οι ενδείξεις πείθουν ότι γίνεται σοβαρό τα τελευταία χρόνια. Πιθανή μη επίλυση του Κυπριακού θα το καταστήσει ανεξέλεγκτο.

- (B) Σήμερα είναι ακόμη εφικτή μια λύση που να περιορίζει δραστικά το πρόβλημα. Από τις συνομιλίες μπορεί να προκύψει η παραμονή στην Κύπρο ενός αριθμού 40-50 χιλιάδων ανθρώπων, που είτε έχουν κάνει μικτούς γάμους, είτε έχουν γεννηθεί στην Κύπρο και καλύπτονται από διεθνείς συμβάσεις.
- (Γ) Επείγει η συμφωνία για ένα πλαφόν στην αναλογία πληθυσμού του νησιού και των κατοίκων των δύο πολιτειών, ώστε να είναι ελεγχόμενο το θέμα μετά τη λύση. Κάτι τέτοιο είχε γίνει αποδεκτό στο παρελθόν, και από τις δύο κοινότητες. Επιβάλλεται να απαιτηθεί και τώρα από την πλευρά μας. Αυτό μόνο στο πλαίσιο εντατικών συνομιλιών για άμεση επίλυση του Κυπριακού είναι εφικτό.

VIII. Το ζήτημα του φυσικού αερίου

- (A) Κι αν ακόμη καταστεί εφικτή η εξόρυξη χωρίς λύση του Κυπριακού, αυτή θα παρουσιάζει συνεχή προβλήματα και επιπλοκές. Από ευλογία το φυσικό αέριο, χωρίς τη λύση, μετατρέπεται σε κατάρρα.
- (B) Μέρος του αερίου θεωρείται ήδη δεδομένο ότι θα αξιοποιηθεί στις αγορές της περιοχής (Αίγυπτος, Ισραήλ, ενδεχομένως και Ιορδανία). Η μεταφορά του σε αυτές τις αγορές αποτελεί αντικείμενο διακρατικών συμφωνιών της Κύπρου με τις αντίστοιχες χώρες.
- (Γ) Σε περίπτωση λύσης, τη διαχείριση όλων των πόρων θα έχει η κεντρική κυβέρνηση. Επομένως δεν θα μπορεί να προχωρήσει καμιά σκέψη για τον τρόπο μεταφοράς των υπόλοιπων ποσοτήτων (αν τα κοιτάσματα είναι μεγάλα) χωρίς την απόλυτη συναίνεση της ελληνοκυπριακής πλευράς.
- (Δ) Με λυμένο το Κυπριακό, δεν θα έχει καμιά πολιτική σημασία ο τρόπος μεταφοράς των υπόλοιπων ποσοτήτων του φυσικού αερίου στην Ευρώπη (αν υπάρχουν διαθέσιμα υπόλοιπα). Το μόνο κριτήριο θα είναι η οικονομικά προσφορότερη επιλογή. Το αν θα μεταφέρεται μέσω αγωγών που θα περνούν από την Τουρκία είναι παράμετρος που έχει πολιτική σημασία και βαρύτητα μόνο με άλυτο το Κυπριακό.

IX. Οι γενικότερες προοπτικές της οικονομίας

- (A) Οι οικονομικές συνθήκες στην Κύπρο είναι εντελώς διαφορετικές σήμερα, σε σχέση με τις προηγούμενες δεκαετίες. Το μοτίβο της σχεδόν συνεχούς ανάπτυξης στις ελεύθερες περιοχές και της στασιμότητας στον Βορρά έχει ανατραπεί.
- (B) Στις ελεύθερες περιοχές, παράλληλα με την κρίση στον τραπεζικό τομέα και τα αδιέξοδα στην ακολουθούμενη από το '80 δημοσιονομική πολιτική, έχουμε υπερωρίμανση του μοντέλου που στηριζόταν στη διόγκωση του τομέα των υπηρεσιών. Αυτό αποτελεί τον βασικό λόγο για τον οποίο η λεγόμενη επανεκκίνηση της οικονομίας είναι πολύ δύσκολο να επιτευχθεί στο προσεχές μέλλον. Η πραγματική οικονομία δεν έχει τις κατάλληλες υποδομές. Ο πρωτογενής τομέας έχει σχεδόν εγκαταλειφθεί εδώ και δεκαετίες, ενώ ο δευτερογενής έχει συρρικνωθεί δραστικά από τη δεκαετία του 1990. Μέσα στο πλαίσιο του σημερινού ανταγωνιστικού περιβάλλοντος είναι πολύ δύσκολη η αναγέννηση αυτών των τομέων. Από την άλλη, είναι αναμφίβολα αδύνατη στο προσεχές μέλλον η πλήρης

ανάκτηση του εύρους δραστηριοτήτων που απολάμβανε ο τομέας των υπηρεσιών. Μπορούμε μόνο να αναμένουμε ότι τη σχετική σταθεροποίηση της οικονομίας θα ακολουθήσει η επίτευξη κάποιων χαμηλών ρυθμών ανάπτυξης μέσα στην επόμενη δεκαετία. Δραστικές διαφοροποιήσεις δεν αναμένονται.

- (Γ) Στον Βορρά, την αλματώδη ανάπτυξη που παρατηρήθηκε στο δεύτερο μισό της δεκαετίας του 2000 διαδέχεται σήμερα μια σχετική στασιμότητα. Την οικονομία συγκρατούν σε επίπεδα σταθερότητας οι μεγάλες και μικρές επενδύσεις από την Τουρκία, τόσο σε έργα υποδομής (αγωγός μεταφοράς νερού από την Τουρκία, ηλεκτροπαραγωγή κλπ.), όσο και στο επίπεδο του ιδιωτικού τομέα (ξενοδοχειακές μονάδες, τηλεπικοινωνίες κλπ.). Αυτό εισάγει την οικονομία σε μια νέα φάση διασύνδεσης και εξάρτησης. Είναι χαρακτηριστική η διαρκής διόγκωση της παρουσίας παραρτημάτων από πανεπιστήμια της Τουρκίας, που αυξάνουν τον κύκλο εργασιών τους σε βάρος τουρκοκυπριακών πανεπιστημίων. Παράλληλα, με εξαίρεση τον τουριστικό τομέα, φαίνεται να είναι περιορισμένες οι προοπτικές για σημαντική ανάπτυξη κατά τα επόμενα χρόνια.
- (Δ) Σε περίπτωση επίτευξης λύσης, το νέο περιβάλλον που θα δημιουργηθεί θα αποτελέσει σημαντική κινητήρια δύναμη για ανάπτυξη. Η διεύρυνση της αγοράς (πέραν του ενός εκατομμυρίου ο πληθυσμός), οι δυνατότητες συνεργασίας με αμοιβαία ωφέλεια σε μια σειρά από τομείς (τουρισμός, τηλεπικοινωνίες, εμπόριο, τραπεζικός τομέας, συγκοινωνίες κλπ.), η αλματώδης ανάπτυξη του κατασκευαστικού τομέα, η απαλλαγή από το εμπάργκο στη ναυτιλία, και η εισροή σημαντικών επενδυτικών κεφαλαίων θα αλλάξουν ριζικά το οικονομικό περιβάλλον. Ταυτόχρονα, η άρση των εμποδίων πρόσβασης στον επενδυτικό κόσμο και στις αγορές Ελλάδας και Τουρκίας θα απελευθερώσει δυνάμεις και δυνατότητες ανάπτυξης και οικονομικής συνεργασίας με όλες τις χώρες της Ανατολικής Μεσογείου.
- (Ε) Η οικονομική δραστηριότητα σε συνθήκες επίλυσης προσφέρει νέες ευκαιρίες και δυνατότητες σε ένα ιδιαίτερο κομμάτι της κοινωνίας, που σήμερα στερείται προοπτικής: Τη νέα γενιά των Κυπρίων, Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων. Η Κύπρος στηρίζεται για χρόνια στο ανθρώπινο δυναμικό της για το οποίο γίνεται από την κοινωνία μια μεγάλη επένδυση σε σπουδές και κατάρτιση. Το άλυτο Κυπριακό δεν είναι μόνο ένας ιστορικός αναχρονισμός, αλλά μια οφειλή προς τα παιδιά των Κυπρίων για να δραστηριοποιηθούν ως μέλη μιας φυσιολογικής πατρίδας, η οποία να αξιοποιεί όλο το έδαφος και όλους της τους ανθρώπους.

Όλοι οι πιο πάνω παράγοντες καθιστούν επείγουσα αναγκαιότητα την αξιοποίηση των δυνατοτήτων για σύντομη επίλυση του Κυπριακού. Οι επιφυλάξεις, οι δυσκολίες στη διαπραγμάτευση και συμφωνία σε κρίσιμα θέματα, και τα αισθήματα ανασφάλειας μπροστά στο άγνωστο δεν θα πρέπει να αποτελέσουν καθοριστικά ανασταλτικούς παράγοντες. Η διαπραγμάτευση με σοβαρότητα και επιμονή έχει ισχυρά κίνητρα για να επιβληθεί οποιωνδήποτε αναστολών.

ΔΣ ΟΠΕΚ – Ιούνιος 2015